

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU
FILOZOFSKOG FAKULTETA U BEOGRADU

Nastavno-naučno veće Filozofskog fakulteta u Beogradu, na sednici održanoj 30. septembra 2010. godine, izabralo nas je u komisiju za ocenu i odbranu magistarske teze koju je pod naslovom KOMPARATIVNA ANALIZA SISTEMA OBRAZOVANJA UČITELJA U EVROPSKIM ZEMLJAMA podnela Sofija Knežević-Maričić. Pošto smo pregledali podnetu tezu podnosimo Veću sledeći

IZVEŠTAJ

Magistarska teza Sofije Knežević-Maričić KOMPARATIVNA ANALIZA SISTEMA OBRAZOVANJA UČITELJA U EVROPSKIM ZEMLJAMA ima 335 stranica osnovnog teksta sledeće strukture: Uvod (1-4); Metodološke karakteristike istraživanja (5-22); Osnovne karakteristike obrazovanja učitelja u prošlosti i danas (23-76); Savremene društvene promene koje utiču na transformaciju sistema obrazovanja učitelja (77-94); Analiza teorijskih koncepcija o obrazovanju učitelja (95-108); Analiza sistema obrazovanja učitelja (109-293); Kratak prikaz procesa uključivanja u profesiju (294-307); Zaključna razmatranja (308-335). Na kraju rada dat je spisak korišćene literature i drugih izvora (148 bibliografskih jedinica), a u prilogu su navedeni programi obrazovanja učitelja na sedam univerziteta odabranih evropskih zemalja.

U prvom delu rada pod naslovom *Metodološke karakteristike istraživanja* definisan je predmet istraživanja, formulisan cilj i zadaci istraživanja, objašnjene metode, tehnike i instrumenti istraživanja, a data su i potrebna pojmovno-terminološka određenja. Predmet ovog istraživanja jeste komparativna analiza sistema obrazovanja učitelja u pet evropskih zemalja (Nemačka, Engleska, Finska, Francuska i Slovenija). U objašnjenju definisanog predmeta istraživanja naglašeno je da će se u radu porediti sistemi obrazovanja nastavnika za mladi osnovnoškolski uzrast (prema Međunarodnoj klasifikaciji nivoa obrazovanja radi se o obrazovnom nivou 1 - ISCED 1), a kao razlozi izbora navedenih pet zemalja navode se ocene da se radi o zemljama koje imaju bogatu tradiciju obrazovanja učitelja, s jedne strane, i u kojima su uspešno reformisani sistemi obrazovanja učitelja u skladu sa najnovijim teorijskim saznanjima o obrazovanju i profesionalnom razvoju nastavnika, s druge strane. Cilj istraživanja konkretizovan je postavljanjem istraživačkih zadataka koji su, prema funkciji i sadržaju, svrstani u dve grupe. Prva grupa istraživačkih zadataka odnosi se na opis i objašnjenje istorijskog i društveno-kulturnog konteksta u kojem se odvija obrazovanje učitelja i razmatranje različitih teorijskih pristupa u razumevanju funkcije i prirode obrazovanja učitelja. Definisana su sledeća tri zadatka istraživanja: analizirati osnovne karakteristike obrazovanja učitelja u prošlosti i danas; analizirati savremene društvene promene koje utiču na transformaciju sistema obrazovanja učitelja; analizirati teorijske koncepcije o obrazovanju učitelja. Istraživački zadaci u drugoj grupi, koji neposredno proizlaze iz definisanog predmeta i cilja istraživanja, formulisani su tako da se precizno navode elementi po kojima će se vršiti komparativna analiza sistema obrazovanja učitelja: analizirati cilj i zadatke obrazovanja učitelja; analizirati vrste škola, odnosno fakulteta na

kojima se obrazuju učitelji; analizirati način selekcije i prijema kandidata u ustanove za obrazovanje učitelja; analizirati nastavne planove i programe za obrazovanje učitelja; analizirati strukturu nastavnog kadra u ustanovama za obrazovanje učitelja; analizirati način evaluacije rada studenata; analizirati proces uključivanja diplomiranih učitelja u profesiju i mogućnosti stručnog usavršavanja zaposlenih učitelja. Kao osnovna tehnika korišćena u istraživanju jeste analiza sadržaja, a analizirani izvori su podeljeni u primarne i sekundarne izvore. Komparativna analiza sistema obrazovanja učitelja u pet odabranih zemalja izvršena je na osnovu uvida u dostupnu dokumentaciju (međunarodne konvencije i deklaracije o obrazovanju, važeći zakonski propisi i programska dokumenta, izveštaji međunarodnih organizacija iz oblasti obrazovanja), a kao izvori podataka korišćeni su i stručni, analitički radovi objavljeni kao prilozi u stručnim časopisima ili kao zasebne publikacije.

U skladu sa postavljenim ciljem i zadacima istraživanja utvrđena je struktura rada. U radu je dat prikaz i analiza istorijskog i društveno-kulturnog konteksta u kojem se odvija obrazovanje učitelja, kao i objašnjenja savremenih tendencija u društvenom razvoju koje se reflektuju i na oblast obrazovanja. U poglavlju *Osnovne karakteristike obrazovanja učitelja u prošlosti i danas* daje se kratak istorijski pregled razvoja učiteljskog poziva i profesije, kao i pregled dosadašnjeg razvoja sistema obrazovanja učitelja u Evropi sa posebnim osvrtom na obeležja i trenutni status profesije učitelj u evropskim zemljama koje su predmet analize u ovom radu. Kao osnova za razumevanje odlika sistema obrazovanja učitelja koji su predmet analize korisne su i informacije i objašnjenja data u poglavlju pod naslovom *Savremene društvene promene koje utiču na transformaciju sistema obrazovanja učitelja*. Pored potrebe da se obrazovanje učitelja kao deo složenog procesa unapređivanja celokupne obrazovne delatnosti, podigne na viši kvalitativni nivo kako bi se obezbedile pretpostavke daljeg razvoja društva i kako bi se iskoristile prednosti nove informacione tehnologije u procesu obrazovanja, posebno se objašnjava kako se proces društvene globalizacije i tendencija za formiranjem integrativnog obrazovnog prostora Evrope reflektuje na promene u sferi obrazovanja učitelja. U poglavlju *Analiza teorijskih koncepcija o obrazovanju učitelja* posebno se izdvajaju pitanja svrhe i funkcije obrazovanja učitelja, tj. pitanje da li je stručnost učitelja u većoj meri povezana sa poznavanjem predmeta koji predaje ili sa poznavanjem didaktike i metodike nastave, kao i pitanje uloge praktične obuke u obrazovanju učitelja.

Peti, najobimniji deo rada pod naslovom *Analiza sistema obrazovanja učitelja* ima šest poglavlja u skladu sa izdvojenim i definisanim elementima prema kojima se vrši komparativna analiza sistema obrazovanja učitelja u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji. Na početku svakog poglavlja daje se, na osnovu pregleda relevantnih izvora, prikaz zakonskih i praktičnih rešenja određenog segmenta obrazovanja učitelja za svaku navedenu zemlju, a potom se navode i objašnjavaju sličnosti i razlike između različitih školskih sistema. Analizom sadržaja definisanih ciljeva i zadataka obrazovanja učitelja dolazi se do zaključka da se u svih pet zemalja obrazovanju učitelja pristupa kao otvorenom i dinamičnom sistemu koji je povezan sa različitim oblastima društvenog života, a da se obrazovanje učitelja shvata kao kontinuirani proces koji svoj začetak ima u inicijalnom profesionalnom obrazovanju, ali se nastavlja kroz stalan proces stručnog usavršavanja i profesionalnog razvoja tokom rada. Istaknuta je i ocena da je u svih pet zemalja primetna tendencija naglašenijeg psihološko-pedagoškog i didaktičko-metodičkog obrazovanja učitelja, kao i povezivanja

teorijske nastave i praktične obuke. Kao poseban zaključak, izdvojen na osnovu analize definisanih ciljeva i zadataka obrazovanja učitelja, navodi se da se ciljevi i zadaci formulišu u kategorijama kompetencija kojima budući učitelji treba da ovladaju, tj. da su sve izraženiji naponi da se standardizuju učiteljske kompetencije. Nakon datih informacija o vrstama škola, odnosno fakulteta na kojima se obrazuju budući učitelji, zaključuje se da je zajednička odlika sistema obrazovanja učitelja u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji podizanje inicijalnog obrazovanja učitelja na univerzitetski nivo, kao i postepeno obezbeđivanje uslova za ustanovljenje master studija i doktorskih studija za nastavnički kadar. Uporednim pregledom uslova za upis u škole, odnosno na fakultete na kojima se obrazuju budući učitelji u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji, dolazi se do zaključka da se, pored odgovarajuće završene srednje škole, odnosno položenog završnog ispita na kraju srednjoškolskog obrazovanja, kao uslovi za prijem uzimaju u obzir i rezultati provere specifičnih sposobnosti (npr. sposobnosti usmenog i pisanog izražavanja, umetničkih sposobnosti) i intervju sa kandidatima o razlozima opredeljenja za profesiju *učitelj*. Na osnovu pregleda programa dodiplomskih, diplomskih i master studija namenjenih budućim učiteljima koji se realizuju na univerzitetima u odabranim zemljama, u radu je izneta ocena da su analizirani programi, prema svojoj strukturi i sadržaju, slični jer se pojedinačni predmeti mogu grupisati u psihološko-pedagošku grupu predmeta, didaktičko-metodičku grupu i grupu predmeta iz užih oblasti. Posebno se ističe ocena da je sastavni deo svih analiziranih programa praktična obuka. Nakon datih informacija o nastavnim i naučnim zvanjima nastavnog kadra koji radi u školama, odnosno na fakultetima za obrazovanje budućih učitelja u odabranim zemljama, kao i informacija o postupcima evaluacije rada nastavnika i uslovima za napredovanje, zaključuje se da je i dalje otvoreno pitanje kako obezbediti potrebno psihološko-pedagoško i didaktičko-metodičko obrazovanje univerzitetskih nastavnika. Prikazom postupaka evaluacije rada studenata u školama, odnosno na fakultetima za obrazovanje budućih učitelja jasno se pokazuje da se u svim odabranim zemljama pristupa kombinaciji spoljašnjih i unutrašnjih formi i različitih postupaka evaluacije rada studenata i programa njihovog obrazovanja.

U delu rada pod naslovom *Kratak prikaz procesa uključivanja u profesiju* navode se informacije i ocene o sadržaju i važnosti programa pripreme za samostalno obavljanje posla učitelja koji se u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji odvijaju prema različitim organizacionim i sadržinskim rešenjima.

U završnom, sedmom delu rada izneta su *zaključna razmatranja*, tj. sumirani su osnovni rezultati izvršene komparativne analize sistema obrazovanja učitelja u pet evropskih zemalja prema definisanim zadacima istraživanja. Zaključuje se da su utvrđene značajne podudarnosti u pojedinim segmentima sistema obrazovanja učitelja u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji, a da su razlike, uočene u pojedinim praktičnim rešenjima, rezultat specifičnih društvenih i kulturoloških obeležja, kao i pedagoške tradicije svake navedene zemlje.

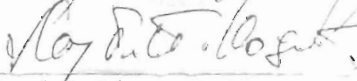
U celini uzeto, magistarska teza Sofije Knežević-Maričić kako zbog načina pristupa obradi teme i primenjenih metodoloških rešenja, tako i zbog kvaliteta izvršene analize i dobijenih rezultata predstavlja doprinos pedagoškoj nauci, a posebno je značajna za školsku i komparativnu pedagogiju. Rad nudi veliki broj informacija o organizaciji i načinu funkcionisanja sistema obrazovanja učitelja u evropskim zemljama. Prikaz razvijenih i primenjenih praktičnih rešenja pojedinih segmenata sistema

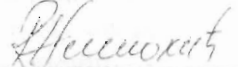
obrazovanja učitelja u odabranim evropskim zemljama predstavlja vredan materijal za nosioce politike obrazovanja u zemljama u kojima se pristupa razvijanju efikasnog i funkcionalnog sistema obrazovanja i profesionalnog razvoja nastavnika. Rezultati obavljene komparativne analize sistema obrazovanja učitelja u Nemačkoj, Engleskoj, Finskoj, Francuskoj i Sloveniji jasno ukazuju na osnovne tendencije u razvoju programa obrazovanja učitelja, kao i na osnovne pravce razvoja evropskih školskih sistema u kojima, izvesno, sistem obrazovanja učitelja postaje integrativni deo. Ima u radu i pitanja koja zahtevaju potpunija objašnjenja (poput: nepotpunog prikaza odlika komparativne analize kao metodološkog postupka; ne sasvim preciznog objašnjenja kriterijuma izbora elemenata analize; neujednačenosti, prema značaju i sadržaju, korišćenih izvora itd.), kao i nekih nedovoljno jasno argumentovanih ocena prilikom utvrđivanja sličnosti i razlika u organizaciji i načinu funkcionisanja sistema obrazovanja učitelja u odabranim zemljama, ali to će biti predmet rasprave prilikom usmene odbrane, kada će članovi komisije izneti svoja zapažanja i primedbe i u vezi sa tim postaviti odgovarajuća pitanja.

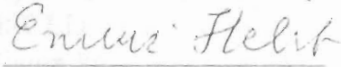
Na osnovu izloženog komisija ocenjuje da magistarska teza Sofije Knežević-Maričić - pod naslovom KOMPARATIVNA ANALIZA SISTEMA OBRAZOVANJA UČITELJA U EVROPSKIM ZEMLJAMA - ispunjava uslove koji se ovoj vrsti radova postavljaju i predlaže Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Beogradu da je prihvati i odobri usmenu odbranu.

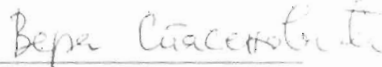
U Beogradu, 12. 10. 2010. god.

Članovi Komisije:

Prof. dr Ljubomir Kocić

Prof. dr Radmila Nikolić

Doc. dr Emina Hebib

Doc. dr Vera Spasenović